

OOSTVLAAMSCHE ZANTEN.

Mededeelingen van den Bond van Oostvlaamsche Folkloristen.
Maatschappij zonder winstbejag.

TWEEMAANDELIJKSCH TIJDSCHRIFT.

De leden ontvangen de mededeelingen gratis

Jaarlijkse bijdrage voor het lidmaatschap :
15 frank.

Redaktie : F. Van Es, Brabantstr.
25, Aalst.

Postcheckrekening 2043,98

P. Luyckx, Gent.

Prijs per n° 3 fr.

Abonnementsprijs
buitenland : 4 belga's.

Isidoor-Teirlincknummer.

Huldebetoon Isidoor Teirlinck.

2ⁿ Januari j. l. werd *Is. Teirlinck* tachtig jaar.

Dit heuglijk feit werd op Zondag 22ⁿ Februari te drie uur 's namiddags gevierd in de zoo stemmige trouwzaal van het Brusselsche stadhuis.

De zaal was bomvol toen de grijze, maar nog kranige jubilaris, vergezeld van zijn vrouw, zijn zoon Herman, zijn drie dochters en zijn kleinkinderen, zijn intrede deed, onder de luide toejuichingen van de aanwezigen.

De gevierde nam plaats in den eerezetel tusschen den h^r Vauthier, minister van Kunsten en Wetenschappen en Prof. Dr M. Sabbe, voorzitter van het inrichtend komiteit. Op het podium zaten ook, rechts, de hh. Smets, rektor der Brusselsche Universiteit, Om. Wattez, F. Toussaint van Boelaere, Prof. Dr P. De Keyser, Dr J. Lindemans, voorzitter van den Geschied- en Oudheidkundigen Kring van West-Brabant, Dr L. Goemans, bestendige sekretaris der Kon. Vlaamsche Academie, H. Vanden Berghe, penningmeester, aan den anderen kant, de hh. Ch. Gheude, bestendig afgevaardigde van Brabant, Em. H. Van Heurck, Prof. Dr J. Gessler, sekretaris, Mettewie, burgemeester van St. Jans-Molenbeek, waar *Is. Teirlinck* jarenlang woonde en waar een straat naar hem gedoopt is, en A. Marinus, sekretaris van den Provinciaalen Dienst voor geschiedkundige en folkloristische Opzoekingen van Brabant.

Onder de aanwezigen stipten wij aan : Oud-minister C. Huysmans, Prof. J. Vercoullie, Prof. R. Verdeyen, Prof. Hegenschoidt, Prof. Leclère, archivaris Cuvelier, Prof. DesMarez, Prof. Fr. De Backer, Prof. Fr. Baur, Dr Debaive, Dr L. Crick, V. De Meyere, Dr J. Grauls, J. Poot, bestuurder van den Kon. Vl. Schouwburg, en vele letterkundigen, folkloristen en leeraren. Telegrammen waren ingekomen van Staatsminister L. Franck, oud-minister Carnoy, burgemeester Fr. Van Cauwelaert, van de provinciegouverneurs van Brabant en Limburg, van den burgemeester van Zegelsem, het geboortedorp van Is. Teirlinck, alsook van talrijke voor-
aanstaande letterkundigen en geleerden.

Prof. M. Sabbe kwam eerst aan het woord. Hij noemde het een groote eer voor hem opdracht te hebben gekregen van de talrijke vrienden en vereerders van Teirlinck, om in hun aller naam hulde te brengen aan den gevierde, die het geestelijk bezit van zijn volk zoo in aanzienlijke mate heeft verhoogd als letterkundige, folklorist, dialectoloog, toponymist en leeraar. Grenzenloos was zijn toewijding, vooral op het gebied der folklore en der taalkunde, waarin hij standaardwerken voortbracht, zooals zijn *Zuid-Oostolaandersch Idioticon*, dat een der rijkste voorraadkammers van den Nederlandschen taalschat is en door onze dialectologen en folkloristen dagelijks worden geraadpleegd. Met zijn *Toponymie van den Reinaert* veroverde Is. Teirlinck een eervolle plaats onder de Reinart-kenners. *Kinderspel* en *Kinderlust in Zuid-Nederland*, alsook het *Brabantsch Sagenboek*, samen met den betreurden Alf. De Cock uitgegeven, zijn prachtboeken, die getuigen van het geduld, de taaië werkzaamheid en de groote belesenheid der verzamelaars. Maar het vak, waarin Is. Teirlinck vooral uitmunt, is de plantlore, waarin hij de specialist is. Zijn werken daarover : *Plantlore*, *Plantenkultus*, *Flora Diabolica* en *Flora Magica* zijn een encyclopedisch monument.

Spreeker wees nadien op het werk van Is. Teirlinck in de Koninkl. Vlaamsche Academie, waarin hij sedert 1900 deel uitmaakt. Trots zijn tachtig jaar is hij er één der trouwste, opgewektste en misschien wel één der "jongste" leden van gebleven.

Spreker eindigde met den gevierde nog lange jaren toe te wenschen en overhandigde hem namens het inrichtend comité een prachtexemplaar van het Feestalbum, als een huldebewijs zijner talrijke bewonderaars.

Minister Vauthier, in het Fransch, sprak namens de Regeering en verklaarde, dat deze zich innig aansloot bij de hulde heden aan een der bekendste Belgische folkloristen gebracht. Hij versierde den jubilaris met het eereteken van Kommandeur in de Leopoldsorde.

Rektor Smets van de Vrije Universiteit van Brussel, roemde in het Fransch het wetenschappelijk werk van Is. Teirlinck en overhandigde hem de bul van doctor honoris causa der faculteit van wijsbegeerte en letteren.

Nadat Dr Goemans, Mevr. Is. Teirlinck een prachtigen ruiker had geschonken, zeggende dat de schoonste decoratie, waarmee men een vrouw vereeren kan, wel de bloemen zijn, sprak F. Toussaint van Boelaere namens de Vereeniging van Vlaamsche Letterkundigen. Hij toonde den grooten invloed aan, dat het letterkundig werk, welk Teirlinck samen met zijn schoonbroeder Reimond Stijns heeft uitgegeven, en inz. de realistische roman *Arm Vlaanderen*, op de schrijvers van het volgende geslacht heeft uitgeoefend, hoe dat werk verruining heeft gebracht in onze Vlaamsche letterkunde. Het nageslacht zal getuigen, dat Is. Teirlinck een persoonlijke kunstenaar is geweest.

De h^r Ch. Gheude, namens het Provinciaal Bestuur en den Provincialen Dienst voor geschiedkundige en folkloristische Opzoekingen, bracht in het Fransch ook hulde aan gevierde en verklaarde, dat de Dienst in zijn navorschingen de methode opgegeven door Is. Teirlinck steeds volgt en juist daardoor zoo prachtige uitslagen bereikt heeft. Als teeken van dankbaarheid overhandigt hij hem de voornaamste uitgaven van den Dienst in prachtband.

Dr J. Lindemans sprak namens de Westbrabanders en wees vooral op de groote beteekenis van het *Brabantsch Sagenboek*.

Nadat Prof. M. Sabbe lezing had gegeven van de talrijke telegrammen en brieven, las onze voorzitter Prof. Dr P. De Keyser volgende rede :

Hooggeachte Heer Jubilaris.

De Bond van Oostvlaamsche Folkloristen sluit zich van harte aan bij de welgemeende hulde, die U heden van zoo vele zijden wordt gebracht.

Wij, Oostvlaamsche folkloristen, zijn U om velerlei redenen groote dankbaarheid verschuldigd. In de eerste plaats alvast dat het U beliefd heeft te willen geboren worden in een der mooiste hoekjes van onze Oost-Vlaandersche gouw, hetgeen ons toegelaten heeft van af het eerste uur van het bestaan van onzen Oost-Vlaamschen Bond, U als lid — meteen als oudste lid — te kunnen opeischen.

Oost-Vlaanderen mag terecht fier zijn over zijn folkloristen, die, als U, en als Uw vriend Alfons De Cock, op folkloristisch gebied, niet alleen harden pioniersarbeid hebben verricht, maar door hunne wetenschappelijke werken zeer wezenlijk hebben bijgedragen tot het cerherstel van de Folklore, die " Asschepoester „ onder de wetenschappen.

Samen met den onvergetelijken Alfons De Cock, schreef U die algemeen gewaardeerde standaardwerken : " Kinder-
spel en Kinderlust in Zuid-Nederland „ en " Brabantsch Sagenboek „, waardoor Uw beider namen onder folkloristen van binnen- en buitenland als van Siameesche broeders in één adem worden uitgesproken. Maar dit is niet alles, alleen schreef U, onvermoeibaar, naast de geleerde " Toponymie van den Reinact „; dat taalkundig reuzenwerk : " Zuid-Oostvlaandersch Idioticon „ (1908-1922) en " Klank- en Vormleer van het Zuid-Oostvlaandersch dialect „ (1924), en *last, not least*, die, sedert 1892, grootsch-aangelegde " Plantlore „, in 18 hoofdstukken, die boeken werden, waarvan het 4de boek : de " Flora Magica „ zoo pas alle folkloristen komt te verblijden.

Ofschoon, door Uw vroegere ambtsbezigheden en Uw verblijf in de hoofdstad van het land, verwijderd van Uw geliefde geboortestreek, het land van de " Aldenardiana „, de schilderachtige Vlaamsche Ardennen, waar Zwalm en Maarke zoo lieflijk klateren, zijt ge haar in den geest steeds getrouw gebleven, ten bewijze juist Uw " Idioticon „ met dat welsprekend motto :

Hooggeachte Heer Jubilaris.

De Bond van Oostvlaamsche Folkloristen stonf zich van harte aan bij de welgemeende hulde, die U heden van zoovele zijden wordt gebracht.

Wij, Oostvlaamsche folkloristen, zijn U om velelei redenen groote dankbaarheid verschuldigd. In de eerste plaats alvast dat het U beliefd heeft te willen geboren worden in een der mooiste hoekjes van onze Oost-Vlaandereche gouw, hetgeen ons toegelaten heeft van af het eerste uur van het bestaan van onzen Oost-Vlaamschen Bond, U als lid — meteen als oudste lid — te kunnen opeischen.

Oost-Vlaanderen mag terecht fier zijn over zijn folkloristen, die, als U, en als Uw vriend Alfons De Cock, op folkloristisch gebied, niet alleen harden pioniersarbeid hebben verricht, maar door hunne wetenschappelijke werken zeer wezenlijk hebben bijgedragen tot het eerherstel van de Folklore, die "Asschepeester" onder de wetenschappen.

Samen met den onvergetelijken Alfons De Cock, schreef U die algemeen gewaardeerde standaardwerken: "Kladerspel en Kinderlied in Zuid-Nederland" en "Brabantsch Sageboek", waardoor Uw beider namen onder folkloristen van binnen- en buitenland als van Siameseche broeders in één adem worden nitgesproken. Maar dit is niet alles, alleen schreef U, onvermoeibaar, naast de geleerde "Toponymie van den Reineert" dat taalkundig reuzenwerk: "Zuid-Oostvlaandersch Idioticon" (1908-1922) en "Klank- en Vormleer van het Zuid-Oostvlaandersch dialekt" (1924), en last, not least, die, sedert 1892, grootsch-aangelegde "Plantlore", in 18 hoofdstukken, die boeken werden, waarvan het 4de boek: de "Flora Magica", zoo pas alle folkloristen komt te verblijden.

Ofschoon, door Uw vroegere ambtbezigheden en Uw verblijf in de hoofdstad van het land, verwijderd van Uw geliefde geboortestreek, het land van de "Aldenardians" — de schilders:bijge Vlaamsche Ardennen, waar Zwalm en Maarke zoo liefslijk klateten, zijt ge haar in den geest steeds getrouw gebleven, ten bewijze juist Uw "Idioticon", met dat weloprekend motto:

“ Niet en klenkt zoetere,
Als de tale va' Moedere ! „

Die “ tale va' moedere „ hebt ge waarachtig met de getrouwheid en de piëteit van een liefhebbenden zoon uitstekend gediend.

Als jongeling en als heimatdichter en schrijver hebt ge ze met klankgevoelig oor beluisterd en natuurgetrouw weergegeven, als schoolman en taalkundige hebt ge ze beschaafd en gelouterd, als folklorist hebt ge haar onvermoede schatten opgedolven, uitgestald en verheerlijkt.

Zouden wij, folkloristen, wien de “ tale va' moedere „ even lief is, wien de taal- en de letterkunde en folklore nauw aan het hart liggen, U niet dankbaar zijn ?

Uwe nederigheid ten spijt, hebben wij, Oostvlaamsche folkloristen, gemeend U een zichtbaar bewijs van onze dankbaarheid en van onze vereering te mogen aanbieden.

Ons ijverig mede-bestuurslid van den Bond, de heer Clement Trefois, die ook het Monument Alfons De Cock te Denderleeuw ontwierp, heeft op ons verzoek dit kunstdiploma als blijvend aandenken aan deze hulde willen uitvoeren.

De Bond van Oostvlaamsche Folkloristen drukt de vurige hoop uit dat U, hooggeachte Heer Jubilaris, nog lang in volle gezondheid moge arbeiden in den bloemrijken tuin van de “ Plantlore „ Uw Volk en de Wetenschap ten bate !

Daarna nam Is. Teirlinck, diep bewogen maar toch nog met warme, kloeke stem, het woord. Hij dankte het inrichtend komiteit, den h^r Minister, den rektor der Brusselsche Universiteit en allen, die hem hulde hadden gebracht, alsook de talrijke personen, die “ met hun hart naar deze zaal gekomen waren om den grijzen man te huldigen „. Hij herdacht weemoedig zijn vroegere medewerkers Reimond Stijns en Alfons De Cock en zei o. a. : “ Het werk op deze wereld is geen straf, het is troost en opbeuring, het loutert ons inzicht. In het werk ligt onze waarde. Ik heb gewerkt uit liefde... „ Diep aangedaan dankte hij zijn vrouw, die meer dan vijftig jaar aan zijne zijde leefde, en zijn kinderen voor de liefde, die ze hem betuigen, en besloot met de woorden “ Hun liefde zal

“ Niet en klenkt zoetere,
Als de tale va' Moeders ! „

Die “ tale va' moedere „ hebt ge waarachtig met de getrouwheid en de pifiteit van een liefhebbenden zoon uitstekend gediend.

Als jongeling en als heimelichter en achrijver hebt ge ze met klankgevoelig oor beluisterd en natuurgetrouw weergegeven, als schoolman en taalkundige hebt ge ze beschaafd en gelouterd, als folklorist hebt ge haar onvermoede schatten opgedolven, uitgestald en verheerlijkt.

Zouden wij, folkloristen, wien de “ tale va' moedere „ even lief is, wien de taal- en de letterkunde en folklorie nauw aan het hart liggen, U niet dankbaar zijn ?

Uwe nederigheid ten spijt, hebben wij, Oostvlaamsche folkloristen, gemeend U een zichtbaar bewijs van onze dankbaarheid en van onze vereering te mogen aanbieden.

Ons ijverig mede-bestuurslid van den Bond, de heer Clement Trefois, die ook het Monument Alfons De Cock te Denderleeuw ontwierp, heeft op ons verzoek dit kunstdiploma als blijvend aandenken aan deze hulde willen uitvoeren.

De Bond van Oostvlaamsche Folkloristen drukt de vurige hoop uit dat U, hooggeachte Haer jubilaris, nog lang in volle gezondheid moge arbeiden in den bloemrijken tuin van de “ Plantlore „ Uw Volk en de Wetenschap ten bate !

Daarna nam Is. Teirlinck, diep bewogen maar toch nog met warme, kloeke stem, het woord. Hij dankte het ierichkend komitee, den h^r Minister, den rektor der Brusselsche Universiteit en allen, die hem hulde hadden gebracht, alsook de talrijke personen, die “ met hun hart naar deze zand gekomen waren om den grijzen man te huldigen „. Hij herdacht weemoedig zijn vroegere medewerkers Rejmond Stijns en Alfons De Cock en zei o. a. : “ Het werk op deze wereld is geen straf, het is troost en opbeuring, het loutert ons inzicht. In het werk ligt onze waarde. Ik heb gewerkt uit liefde... „ Diep aangedaan dankte hij zijn vrouw, die meer dan vijftig jaar aan zijne zijde leefde, en zijn kinderen voor de liefde, die ze hem betuigen, en besloot met de woorden “ Hun liefde zal

beletten, dat mijn hart verdort en zal mijn hoofd doen rechtstaan. „

Een donderend applaus werd hem gebracht, waarna de aanwezigen den jubilaris nog persoonlijk gingen gelukwenschen en de hand drukken.

En zoo eindigde deze prachtige hulde aan "Vader Teirlinck „, den zeer verdienstelijken Vlaming, die in liefde voor zijn volk heeft gezaaid en nu het geluk geniet den rijken oogst te zien rijpen op den Vlaamschen literairen en wetenschappelijken akker.

Is. TEIRLINCK,

namens den Bond nogmaals goed heil en ad multos annos !

Het diploma, waarvan hierboven sprake, verlucht met kransen en banderollen, waarin de titels der voornaamste werken van Is. Teirlinck zijn aangebracht, alsook met een echte miniatuur, voorstellende den voorgevel der Koninkl. Vlaamsche Academie, draagt den volgende tekst :

De Bond van Oostvlaamsche Folkloristen brengt hierbij een warme en oprechte hulde aan den vergrijsden, doch immer jeugdigen Oostvlaming Isidoor Teirlinck, den geleerden baanbreker en beoefenaar der folk- en plantlore, en biedt hem eerbiedig het eere-lidmaatschap van den Bond aan.

Ter zitting van de buitengewone algemeene vergadering van den Bond te Gent, 4ⁿ Januari 1931.

Den fijnzinnigen verluchter Cl. Trefois, hartelijk proficiat met zijn prachtig werk.

F. V. E.

Isidoor Teirlinck.

Bio- en bibliografische nota.

Is. Teirlinck werd geboren te Zegelsem (O.-Vl.) den 2ⁿ Januari 1851. Hij studeerde aan de Rijksnormaalschool te Lier, waar hij Alf. De Cock, zijn lateren medewerker, leerde kennen. Hij bekwam het diploma van onderwijzer in 1870, fungeerde in deze hoedanigheid achtereenvolgens te Serskamp (O.-Vl.), te Drogenbosch en te St. Joost-ten-Noode. Hij werd in 1875 tot leeraar benoemd aan de stedelijke normaalschool te Brussel, waar hij belast werd met den leergang in de natuurlijke wetenschappen. Hij werd op pensioen gesteld in 1909.

Briefwisselend lid der Kon. Vl. Academie den 12ⁿ Juni 1900, werd hij tot werkend lid benoemd den 19ⁿ Dec. 1906. Onder zijn bestuurschap in 1911 vierde dit geleerd korps zijn vijf en twintig jarig bestaan. Kommandeur in de Kroonorde sedert 1925 werd deze verdienstelijke "selfmade man", tot kommandeur in de Leopoldsorde verheven in 1931 en tevens tot doctor honoris causa benoemd van de Vrije Universiteit van Brussel.

Bibliografie. (1)

Wij hebben in deze lijst de werken geklasseerd volgens het vak, waartoe zij behooren :

A) Letterkunde.

Die niet hooren wil moet voelen (alleenspraak voor jongens, 1873); *Bloeiende Reuzen* (1885); *Blozende Kriekske* (3 novellen, 1886); *Cilia* (2 deelen, 1888); *Mina Bor* (Tooneelspel in 2 bedrijven, 1888); *Molleke* (3 novellen, 1889); *Onze beste Vrienden* (1891); *Naar het Land van Belofte* (roman, 1894); *Lastige Kerels en Brave Gasten* (1^e deel, 1898, 2^e deel, 1901); *Van drie Oudjes* (1899).

---

(1) Voor de volledige lijst der werken en artikels van Is. Teirlinck raadplege men zijn *Bibliografie*, opgesteld door Dr. C. Debaive in het *Isidoor Teirlinck Album*, blz. 23-59.

Met zijn zwager Reimond Stijns :

Bertha van den Schoolmeester (romantische zedenschets, 1877); *Frans Steen* (zedesroman, 1878); *Lina Donders* (drama in 5 bedrijven, 1^e uitg. 1879, 2^e uitg. 1895); *Baas Colder* (1879); *Gedichten en Novellen* (1879); *Aldenardiana*, (novellen, 1880); *Lucia Staps* (drama in 4 bedrijven, 1881); *Uit het Leven van ons Volk* (novellen, 1882); *Bloemenleven* (1882, 2^e druk, 1884); *Emanuel Geibel herdacht* (1884); *Arm Vlaanderen* (roman, 1^e uitg. 1884, 2^e uitg. 1891); *'t Is uit Liefde* (blijspel met zang in 1 bedrijf, 1887, 2^e uitg. 1895).

B) Folklore.

Plantlore. Een eerste hoofdstuk : de plant, een levend, bezield, handelend wezen (1892); *Le Folklore flamand. Folklore mythologique* (1895); *Contes flamands* (1896); *Folklore - Tentoonstelling-Brussel, Jubelparkhalle* (tweetalig, 1910); *Plantenkultus* (1912); *Flora Diabolica* (1924); *Flora Magica* (1930).

Met Alfons De Cock :

Kinderspel en Kinderlust in Zuid-Nederland (bekroond door de K. VI. Academie, 8 deelen, 1902-1908); *Brabantsch Sagenboek* (bekroond door de K. VI. Academie, 3 deelen, 1909-1912).

C) Taalkunde, Toponymie en Geschiedenis.

Woordenboek van Bargoensch (1886); *Zuid-Oostvlaandersch Idioticon met Klank- en Vormleer van het Zuid-Oostvlaandersch Dialekt* (bekroond door de Kon. VI. Academie, 7 aflev., 1905-1924); *De Toponymie van den Reinaert*, (1910-1912).

Met R. Stijns :

Beersel-bij-Brussel, (monografie, 1883).

D) Kruidkunde en Opvoedkunde.

Botanique à l'usage des normalistes et des membres du corps enseignant (1881); *Le Programme des écoles normales A) Physique* (1885), B) *Botanique* (1888).

Met R. Stijns :

Kruidkunde (1882); *Le Programme des écoles normales. Sciences naturelles, II, Zoologie*, (1884).

E.

Is. Teirlinck heeft medegewerkt aan de volgende tijdschriften en gelegheidsuitgaven.

De Toekomst (1872-73-80) ;

De Vereentiging (1872) ;

De Vlaamsche Kunstbode (1873-75-76-77-78-82-83-84-85-87-88-91-92-93-95-97-98-99)-1903-04-05-06-08-09-10-12) ;

Jaarboek van het Kersouwken, Leuven (1873-74) ;

Nederlandsche Dicht- en Kunsthalle (1878-79-81-82-83) ;

Nederlandsch Museum (1885) ;

Jaarboek van het Taalverbond (1889-90) ;

Botanisch Jaarboek, Dodonea, Gent (1889-90-91) ;

Holland en Vlaanderen, Amsterdam (1889) ;

Land en Volk, Gent (1891-92-98) ;

Volkskunde (1894-95-96-97-98-1905-14) ;

Vlaamsch en Vrij (weekblad, Brussel), 1895 ;

Vragen van den Dag (1899) ;

Ons Volksleven (1896-99) ;

Verlagen en Mededeelingen der Kon. Vl. Academie (1901-04-07-08-09-10-11-12-13-14-19-20-21-22-23-24-26-27-28) ;

Gedenkboek der Kon. Vlaamsch Academie (1911) ;

Brabantsche Folklore (1921) ;

Oostvlaamsche Zanten (1929-blz. 11-13) ;

Mac Leod-Gedenkboek (1930).

F. V. E.

Plantenlegenden over het Kindeke Jezus.

Er zijn er vele. Is Jezus niet de *bloemenmaker*, zooals men in een volkslied (*Liederboek van 't Willemsfonds*) zingt?

Te Asper (1) vertellen de kinderen, dat een meisje alle dagen vóór een Lieve-Vrouwbeeld bloemen zette, en dat eens Jezus en zijn Moeder aan die bloemen kwamen rieken.

In Frankrijk zegt men, dat de Hanekamklaver (*Onobrychis sativa Lam*), tusschen het gras en de andere kruiden der kribbe lag en ineens al zijn bloemen opende om een tuil rond het hoofd van het Kindeke te vormen. André Theuriet (*Le Filleul d'un Marquis*) schrijft: "Quand le petit Jésus était dans la crèche, il se trouvait du Sainfoin parmi les herbes sèches, qui lui servaient d'oreiller; et tout à coup le Sainfoin s'est mis, en plein hiver, à épanouir ses jolies fleurs autour de la tête de l'enfant ... Daarom werd het kruid zeer geacht en *Sainfoin*, *Sanctum foenum*, d. i. *Heilig hooi* geheeten; doch anderen brengen *Sainfoin* tot *Sain foin*, d. w. z. *Gezond hooi*. — Onder andere *Kribbeplanten*, buiten Gras en Hooi, heeft men nog: *Mos*, *Melkdistel* (*Sonchus*), *Cipres* en *Hulst*. (Deze laatste stekelige plant, wellicht om meer te doen uitschijnen, hoe ellendig het leger van Jezus moest zijn) (2). Volgens Pitré (De Gubernatis) leggen de Siciliaansche kinderen de *Polei* (*Mentha pulegium L.*) in de Kerstkribbe, en de plant begint rond middernacht te bloeien.

De Ster van Bethlehem, welke de geboorteplaats van den Heiland aanwees, werd verbeeld door de gemeene Vogelsmelk (*Ornithogalum umbellatum L.*), welke schoone ster-vormige bloemen heeft. In Thuringen noemt men ze nog, volgens Jessen, "*Stern aus Bethlehem* ...

Rond de fontein, waarin Maria de bunselkleeren haars zoons waschte, schoten de allerschoonste en de zoetst riekende struiken op. (3)

De eerste "witte" Hagerozen ontstonden op den heester, waarover Maria de windsels van haar kindeke te drogen hing, hetgeen zij immer des Vrijdags deed, daar zij enkel op dien

(1) *Volk en Taal*, III, 136.

(2) *Ibis*, 254, *Folkard*, 44.

(3) *Ibis*, 255.

dag waschte ; en juist daarom moet de zon iederen Vrijdag schijnen, al doet zij het soms maar voor een enkel oogenblik. Om dezelfde reden werd de witte Hageroos zeer vereerd. (1)

Met de Driekoningen-legenden hangt de volgende samen : De eerste Rijksappel — de kogel met het kruis, welken de keizer in zijn hand als teeken der heerschappij draagt, — werd, zoo vertelt men, gemaakt onder Alexander den Grooten, uit al het goud, dat deze vorst in de veroverde landen gevonden had. Deze appel kwam in de macht der Arabische koningen en een dezer, met name Melchior, die met Balthazar en Kasper naar Bethleëm vaarde, reikte hem, als geschenk, aan het Kindeke Jezus ; doch nauwelijks had de Heiland dezen Appel aangeroerd, of hij viel aan stukken ten gronde ; want van nu af moest het aardsche rijk voor het onvergankelijke hemelsche wijken. (2)

Volgens een andere legende (3) speelde Jezus gaarne met Appels, welke Engelen voor hem plukten. — Marianescu geeft een Roemeensch lied op : Jezus zit op den schoot zijner moeder en spartelt ongerust en ongedurig ; hij wil niet slapen en weent. Om hem te paaien geeft Maria hem twee Appels ; hij werpt den eersten omhoog, de vrucht werd de maan ; hij werpt daarna den tweeden, welke de zon wordt. Maria, die dit zag, voorspelde hem toen, dat hij de Koning van de hemelen zijn zoude. (4).

Ook de Dadels speelden een rol in het leven van den kleinen Jezus. In een oude romance luidt het :

“ Maar Jezus was gezeten
Op lieve moeders schoot,
En zie, hij hief het handtjen
Of hij den boom gebod.
De Palmboom neigde neer
En boog zijn dadels af,
Dat zich de moeder spijsde
En 't kindtjen laafnis gaf. „ (5)

---

(1) *Perges* 239.

(2) *Id.*, 331-332.

(3) *Perges* 332.

(4) *Gub.*, II, 305.

(5) *Oomen*, 235.

Het Kindeke Jezus gaat nu nog al de huizen af, om te zien of de kleine kinderen braaf zijn. Gebhart (1) vertelt, dat eens twee kinderen aan het "Wandelend Kind,, in het midden van den winter hun bed schonken. Gedurende den nacht hoorden zij een hemelsch muziek. Zij stonden recht van de bank, waarop zij sliepen en staarden door het venster. In het Oosten gloeide het morgenrood en vóór het huis stonden vele kinderen, die lustig zoet speelden op luiten en harpen; allen waren in zilver gekleed. De twee goedhartige kinderen kregen nu een lichten klop op den schouder en zij keken om; daar stond Jezus voor hen met gouden kleederen en een gouden kroon op het hoofd. Hij brak een rijs van een Denneboom en stak het in den grond, zeggende: "Dat rijs zal tot een boom opgroeien en alle jaren vruchten schenken,,. En waarlijk, het Dennerijs schoot omhoog en werd een Kerstboom, die, met gouden Appelen en zilveren Noten behangen, nu alle jaren eenmaal bloeide!

De vlucht naar Egypte gaf aanleiding tot menige legende en wij geven hier die, welke tot het gebied der plantlore behooren:

In Andaloesië, schrijft de beroemde Caballero, vertelt men, dat de Rozemarijn (volgens andere overleveringen is het de Jeneverboom) aan Maria, tijdens de vlucht naar Egypte, een schuilplaats schonk (2). Het boompje bloeit op den Passiedag, omdat Maria er het linnen en de kleederen van Jezus op spreidde; daarom riekt Rozemarijn zoo zoet en brengt hij heil over de familiën, die er hun huis mede versieren gedurende "la noche buena,, d. i. den goeden nacht, Kerstnacht.

Nabij On zag men nog, vóór eenige eeuwen, den gewijden Vijgeboom (*Ficus Sycomorus* L.), welke aan de H. Familie, gedurende de vlucht, frissche lommer verschaftte. Over dien sycomorus schrijft L'Ayma (3): Toen Maria en Jozef met Jezus de vlucht namen naar Egypte, hadden zij zich onder een Sycomorus verscholen. Doch nauwelijks was het Kind onder de lommer van den boom, of de takken bogen zich

---

(1) blz. 40.

(2) *Gub.*, II, 317.

(3) *Hist. de S. Joseph*, Oomen, 281.

over hem en verborgen hem gansch aan de blikken van de wreede vervolgers, die juist voorbijtrokken. — De gekende reiziger Pietro della Valle spreekt insgelijks over dien boom in zijn reisbeschrijving; hij stond in een tuin, buiten Kaïro. Sozomenes en Nicephorus gewagen er ook van.

Een Duitsche legende vervangt dezen Vijeboom door den Hazelaar. Ook de Pijnboom verborg de vluchtelingen voor Herodes' soldaten.

Doch sommige planten werden vervloekt, omdat zij geen schuilplaats wilden geven of de vluchtelingen trachten te verraden.

Een Bulgaarsch lied, dat de gebroeders Miladinov opgeven, spreekt van de Maagd, die drie boomen vervloekte, — hun naam werd niet bekend gemaakt; doch Maria berouwt zich algauw over dien aanval van gramschap; zij gaat in een klooster, waar een heilige de kaarsen ontsteekt, terwijl een andere heilige de kerk uitveegt en St. Niklaas zingt.

Gevloekt werden Wolfsboon (*Lupinus*) en Sissererwt (*Cicer arietinum*), omdat zij de vluchtelingen wilden verraden. De Wolfsboon was vroeger een groote boom, met goede vruchten; doch sedert den vloek is het enkel een nietig kruid. (1)

Eens kwamen de vluchtelingen in een dicht woud en al de boomen bogen zich eerbiedig neder, uitgenomen de Esp. Daarom werd deze vervloekt en moet hij eeuwig ratelen en beven. (2)

Rond Brussel (Drogenbosch) vertelt men dat de Biesstengel een dor topje heeft, omdat, gedurende de vlucht naar Egypte, Maria en het Kindeke zich in een gracht verborgen, daar zij achter hen de soldaten hoorden afkomen; doch in die gracht groeiden Biezen en een der stengeltopjes stak en kwetste het oog van den Heiland, die een luide gil liet. Gelukkig hoorden de soldaten dezen niet. Het Biestopje werd echter vervloekt en daarom kan het niet groen blijven. Bewijst deze lieve legende niet, dat ons volk een juiste en ervaren natuuronderzoeker is? (3)

Is. Teirlinck,

(Uit mijn *Plantenkultus*).

(1) *Gmb.*, I, 201, II, 291.

(2) *Thes.*, 254.

(3) Er bestaat een andere Bieslegende, die wij in onze *Plantlore* hebben opgegeven.

De Spin in het Volksgelooft en Volksgebruik.

Onder de dieren, welke den mensch het meest afkeer inboezemen, bekleedt de spin voorzeker een der eerste plaatsen. Ook is men onmeedoogend tegenover het diertje. Welke huismoeder, die in den hoek der keuken eene spin ontwaart, zal deze niet uit hare schuilplaats verjagen en ze onder den voet verpletteren ?

Wij willen ons niet als verdediger der spinnen aanstellen. Dat werd reeds menigmaal gedaan, onder andere door *Quatremère d'Issonval*, een echten spinnenkweeker, naar wiens werk we den lezer verzenden. We zullen enkel aanmerken, dat de spin in geen en deele dien afkeer der menschen verdient ; dat ze integendeel onze opmerkzaamheid en bewondering inroept. Inderdaad zijn hare weefsels niet kundig gemaakt ? Is haar vorm, zijn hare kleuren bij nader beschouwing niet wonderbaar, niet lief ? En bewijst zij ons geen uitstekende diensten daar zij zich uitsluitend met kerfdieren voedt ?

Het volk evenwel vindt de spinnen leelijk, zeer leelijk en gevoelt veel antipathie voor die diertjes. Is die antipathie aangeboren ? Dat kunnen we niet gelooven. Zij dankt haar ontstaan aan het terugstootend uitzicht van het dier bij den eersten aanblik en verder aan het bijgeloof.

Zoo zijn de spinnen *heksen*, beweert nog menig bijgeloovig dorps- en stadsbewoner. Moest onze *Anna-Maria Schuurmans* nog leven, wat zoude ze er van zeggen ; immers, men beweert dat deze uitstekende geleerde zich meermalen op die zoogenaamde *heksen* onthaalde.

En de beroemde wis- en sterrekundige *Jérôme de Lalande*, die, naar het schrijven van *Caron de Villars*, de kruispinnen lekkerder vond dan hazelnoten, zou waarlijk verwonderlijk opzien, indien hij nog leefde en die domme bewering te hooren kwame.

" *De spinnen voorspellen vreugde of verdriet* „ : des morgens verdriet, des middags vreugde, des avonds min. Het volgende versje bevat het :

*Des morgens druk,
Des middags geluk,
Des avonds min
Zit in de spinnekop in. (1) Denderleeuw.*

De Franschen hebben het ook.

*Le matin,
Du chagrin !
Le midi,
Du plaisir !
Le soir,
De l'espoir ! (2)*

De spinnen zijn vergiftige, kwaaddoende dieren. Zoo vindt men reeds bij Ambroise Paré, dat de spinnen luchtmagneten zijn, die, evenals de magneet het ijzer, al de kwade dampen uit de lucht tot zich trekken, zelfs donder en bliksem. Sommigen denken, dat de hoofdpijn veroorzaakt wordt door kleine spinnetjes, die zich in de neusholten schuilhouden en maagpijn zoude het gevolg kunnen zijn van het inslikken van spinnetjes. — We moeten hier niet langer op aandringen: 't zijn louter verdichtsels.

Dat de *beet* der spin *vergiftig* is, kan of mag nochtans niet betwijfeld worden; want alle spinnen hebben rond den mond twee gifhaken en giftblaasjes. Die beet kan nu wel doodelijk zijn voor vliegen en andere kerfdiertjes; ja, volgens *Verdiani* en *Griffite* zouden de groote *Mygale's* of vogelspinnen van de Kaap de Goede Hoop wel in staat zijn om, door middel hunner gifhaken, duiven en hoenders te doden. Doch op den mensch brengt die beet gewoonlijk niets teweeg, zooals het

(1) Ver.: Dat brengt de spinnekop in. (Denderleeuw) Zie Volksk. I. 139-140.

(2) In talrijke Fr. var. bij *Rollet*, *Faune* (op III, 241) en Hoogduitsche bij *Sloett*. *De dieren in het Germ. Volksgeloof.* 446.

met onze inlandsche spinnen schier altijd het geval is; bij uitzondering kan men dien beet bij eenen naaldensteek vergelijken, zooals de groote spinkundige *Walckenaer*, alsook *Dogès*, die zich door spinnen bijten lieten, proefondervindelijk bewezen hebben. — Van de *Oranjespin* van Curaçao, de Tarantel (*Lycosa Tarantula*. L.) uit de omstreken van Tarenta, de vogelspin (*Mygale avicularia*) der warme landen, de roode spin van Toskanen (*Latrodectus malmignathus*) zeggen wij hier niets, omdat zij tot de fauna van ons land niet behooren. Wij verwijzen den nieuwsgierigen lezer naar de bijzonderste werken over "Arachnologie" geschreven.

Is. TEIRLINCK.

Uit *Volkskunde* (IXjg., 1896-97, blz. 234-236).

